

Siilinjärven kunnan lausunto

Pohjois-Savon hyvinvointialueen mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistukseen

Siilinjärven kunta pitää mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistusta lähtökohtaisesti tarpeellisena ja perusteltuna. Nykytila-aineiston mukaan palvelurakenne on hajanainen, palvelutarve korkea ja kustannustaso valtakunnallisesti vertailtuna poikkeuksellisen korkea. Uudistuksessa on useita kannatettavia tavoitteita, mutta myös merkittäviä täsmennystä vaativia kohtia, joiden vaikutuksia asiakkaisiin ei lausuntoluonnoksen perusteella voida riittävästi arvioida.

Uudistuksen positiiviset muutokset

Kunta pitää erittäin myönteisenä, että perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut laajennetaan kattamaan 0–19-vuotiaat kaikissa kunnissa. Siilinjärven näkökulmasta muutos korjaa aiempia palveluvajeita erityisesti nuorempien lasten osalta. Ikärajojen selkeyttäminen ja palveluketjujen yhtenäistäminen on perusteltua. Tämä vähentää riskiä palvelukatkoihin erityisesti 17–20-vuotiaiden osalta, jolloin siirtymävaiheet ovat herkkiä.

Siilinjärven asema keskisen alueen palvelukeskuksena on tärkeää palvelujen saatavuudelle ja saavutettavuudelle. Lasten ja nuorten palvelujen vahvistaminen tukee varhaista hoitoon pääsyä ja vähentää raskaampien palveluiden sekä lastensuojelun tarvetta.

Vammaisten mielenterveys- ja päihdepalveluissa on olemassa todettuja puutteita hyvinvointialueella. Uudistuksen tavoite roolien selkeyttämisestä ja yhteistyön tiivistämisestä on myönteinen askel palvelujen yhdenvertaisuuden parantamiseksi.

Uudistuksen tarkentamista tai kehittämistä kaipaavat asiat

Tilastokeskuksen väestöennuste ei pidä paikkaansa Siilinjärven osalta, minkä vuoksi siihen perustuva palvelutarpeen arvio on virheellinen. Uudistuksen taustalaskelmat on korjattava vastaamaan paikallista väestökehitystä.

Vaikka on myönteistä, että perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut laajennetaan kattamaan 0–19-vuotiaat kaikissa kunnissa on myös huoli siitä, miten turvataan osaaminen etenkin alle kouluikäisten mielenterveyspalveluiden osalta. 0–6-vuotiaat ovat

hyvin erityinen potilasryhmä ja heidän hoitamisensa vaatii erityisosaamista, mihin pitää olla tarjolla täydennyskoulutusta.

Uudistuksessa todetaan, että erikoissairaanhoidon aluekeskuksista tuotetaan tarvittavat palvelut ympäröiviin toimipisteisiin palvelutarpeen mukaan. Aluekeskuksia ovat Kuopio, Iisalmi ja Varkaus. Nykyisestä uudistusluonnoksesta on mahdotonta arvioida, mitä palveluista, ja missä laajuudessa toteutetaan muissa kuin aluekeskuksissa. Kunta pyytää tarkennusta siitä, millä kriteereillä palveluntarpeet määritellään päätöksiä tehtäessä.

Uudistuksen kohteena olevien palveluiden käyttäjät ovat erittäin haavoittuvassa asemassa olevaa asiakasryhmää. Esimerkiksi Siilinjärven psykiatrian poliklinikan asiakkailla on tarve vaativaan erikoissairaanhoidon. Heidän oirekuvansa ovat vaikeita ja toimintakyvyssä on pääsääntöisesti vakava-asteista alenemaa hoitoon tullessa. Palveluiden siirtyminen esimerkiksi 30 km päähän voi olla asiakkaan toimintakykyyn nähden täysin kohtuutonta. Kunta korostaa fyysisten lähipalvelujen säilyttämistä tällä potilasryhmällä ensiarvoisena ja digipalvelujen käyttöä vain täydentävänä vaihtoehtona.

Siilinjärvi on asukasluvultaan suurempi kuin Iisalmi ja Varkaus ja toimii alueen liikenteellisenä solmukohtana, joka on helposti saavutettavissa myös julkisilla kulkuyhteyksillä. Siilinjärven aikuispsykiatrian yksikössä hoidetaan vuosittain vähintään 500 potilasta ja yksikössä työskentelee noin 30 henkilöä. Kyseessä on merkittävä palveluyksikkö, jonka tulevaisuus tulee määrittää selkeästi uudistuksen yhteydessä. Kunta edellyttää varmistusta, että erikoissairaanhoidon palvelut säilyvät Siilinjärvellä vähintään nykyisessä laajuudessa.

Uudistuksessa todetaan, että peruspalvelujen vahvistaminen vastaa 12,5 henkilötyövuoden resurssia ja muutos mahdollistetaan lisäämällä tilatehokkuutta sekä resurssin uudelleenkohdentamista. Kunta pyytää tarkennusta siitä, mitä tilatehokkuus tässä yhteydessä tarkoittaa, ja miten sen avulla saadaan aikaiseksi lisähenkilöresurssia. Kunta pitää erittäin tärkeänä, että perusasteen lähipalvelupiste säilyy kaikissa kunnissa, myös Siilinjärvellä. Tämä tukee hoitoon hakeutumisen matalaa kynnystä ja palvelujen saavutettavuutta.

Pohjois-Savossa on uudistusluonnoksen mukaan merkittävä pula lähihoitajista, sairaanhoitajista, sosiaalityöntekijöistä ja psykologeista. Iso osa henkilöstöstä eläköityy lähivuosina. Suurin osa Pohjois-Savon hyvinvointialueen työntekijöistä sijoittuu Kuopion työssäkäyntialueelle ja liikkuvuus työssäkäyntialueiden välillä on vähäistä. Tämä on oleellinen riskitekijä erityisesti Varkauteen perustettavan uuden aluekeskuksen

henkilöstön saatavuuden kannalta. Siilinjärven kunta haluaa jo valmisteluvaiheessa hyvinvointialueen esittävän konkreettisia keinoja resurssien turvaamiseksi myös Varkaudessa, jotta kaavailtu muutos olisi toimiva ja palvelisi sekä asukkaita että toisi haluttua toiminnallista tehokkuutta.

Kunta pitää isona riskinä sitä, että Päihdepalvelusäätiön asiantuntemus menetetään, kun palveluiden tuotanto ostopalveluna lakkautetaan. Erityisesti huoli koskee nuorille suunnattuja palveluita. Työntekijöiden ja samalla asiantuntijuuden siirtyminen Päihdepalvelusäätiöltä hyvinvointialueelle ei voida pitää itsestäänselvyytenä. Kunta pitää välttämättömänä, että hyvinvointialue esittää konkreettisen henkilöstösuunnitelman ja koulutusstrategian palvelujen ja asiantuntijuuden turvaamiseksi.

Ikääntyneiden määrä kasvaa Pohjois-Savossa merkittävästi ja alueella ei ole gerontologisia mielenterveys- ja päihdepalveluja, eikä uudistus ota tätä tarvetta huomioon. Kunta pitää tärkeänä, että palvelurakenteeseen lisätään ikääntyneille kohdennettu mielenterveysosaaminen.

Kunta pitää uudistuksen aikataulua liian kiireisenä ja katsoo, ettei lausuntoluonnos anna riittäviä tietoja asian perusteelliseksi arvioimiseksi. Lisäksi kunta esittää huolensa siitä, onko palvelujen käyttäjien näkemykset otettu riittävästi huomioon valmistelussa. Palveluiden käyttäjät ovat suurimmaksi osaksi haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, joilla ei ole voimavaroja ottaa selvää laajasta uudistusluonnoksesta ja vastata asukaskyselyihin.